

и заузима видно мјесто у прогресивном кретању омладинског и радничког покрета у Црној Гори у раздобљу 1922–1945. год.

Изложено јасно говори да је Бојовићев рад завриједио

објављивање и заслужио приступачност широким читалачким круговима и људима који се научно баве овом граном.

Вељко Шакотић

Богумил Храбак, СИЛЕ АНТАНТЕ И СЈЕДИЊЕНЕ АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ ПРЕМА БУГАРСКОЈ 1915–1918.

Врање 1990, стр. 336.

Историографија о првом свјетском рату обogaћена је још једним солидним дјелом. Храбак је, на преко 300 густо штампаних страна, обрадио крупно питање односа сила Антанте (Француске, Енглеске, Русије и Италије), као и Сједињених Држава, према Бугарској у току првог свјетског рата. Ово је прва исцрпна монографија о овом и те како значајном питању у историографији о првом свјетском рату уопште. У југословенској историјској науци само су се два аутора бавила бугарском ратном проблематиком у првом свјетском рату, али са становишта учешћа Бугарске у табору Централних сила – Аустро-Угарске и Њемачке, па и ова чињеница указује на вриједност ове студије и њену неопходност.

У студији се готово стално помиње и Македонија, мада дјело није намијењено македонском питању, а то из разлога, како аутор истиче, јер је она „представљала најважнији камен спотицања у односима балканских држава“.

Дјело се темељи на богатству провјерених чињеница из необјављених и објављених извора, штампе, као и других историјских извора. Аутор о свом дјелу каже: „Ово је очигледно књига о историји првог светског рата иза кулиса, истина застора доста провидног. Она показује да су неки Балканци могли ратовати и источњачки, нутнајући се подбацавањем мировних шанси. Игра ватре са два гвожђа у врелом ратном пламену није успела, јер су сама гвожђа опрљила руке у којима су се налазила“.

На основу анализе грађе коју је користио, Храбак пише да су бугарски водећи кругови, посебно бугарски владар Фердинанд и предсједник владе Радославов, још знатно прије атентата у Сарајеву на Аустроугарског престолонаследника били ријешили да Бугарску уведу у рат на страну Аустро-Угарске и Њемачке, а што су и учинили у јесен 1915. године, када су оцијенили да ће оне добити рат. Иако је Бу-

гарска још од самог почетка тврдила да је ушла у рат да заврши уједињење свог народа на цијелом етничком простору, њени вођећи људи – закључује Храбак – нијесу означавали који је то бугарски етнички простор, „него су са оба ратујућа лагера водили праву трговину како би зграбили што више туђе земље и створили највећу државу на европском југоистоку“.

Проучавањем расположење грађе Храбак је дошао до сазнања да силе Антанте због својих планова, као и илузија, мада су у јесен 1915. године, пошто је Бугарска стала на страну Централних сила, прекинули дипломатске односе са њом, ипак нијесу хтјели да са њом дође до пуног непријатељства. „Нико од савезника није желио да загризе у миришљаву бугарску јабуку и сви су осећали да ће доста постићи ако у Софији не залупе вратима при одласку; чинило им се као да би шанси да се Бугарска извуче из непријатељског ратног строја још било. Зато су једни друге гуркали да нападну бугарску војску“. Храбак

констатује да је званична Србија у избјеглиштву правилно окарактерисала тонове који су се могли чути у савезничким круговима, па и у штампи, па је зато била приморана да се бори не само противу Бугарске и њене агитације него и противу концепције појединих политичара савезничких држава. Српска влада је доказивала својим савезницима да је Бугарска ступила на страну Њемачке и Аустро-Угарске поред осталог и са циљем да онемогући уједињење Срба, Хрвата и Словенаца, а тиме и стварање југословенске државе.

Дјело документовано показује колико су бугарски политичари и државници уочи првог свјетског рата и у току њега били чврсто повезани с империјалистичком Њемачком због тежњи за својом хегемонистичком претензијом на Балкану и стварањем велике бугарске државе, па су зато морали и пропасти.

Новица Ракочевић

СТАНОВНИШТВО СЛОВЕНСКОГ ПОРИЈЕКЛА У АЛБАНИЈИ – Међународни научни скуп, Цетиње, 1990 –

На Цетињу је 21, 22. и 23. јуна ове године одржан међународни научни скуп СТАНОВНИШТВО СЛОВЕНСКОГ ПОРИЈЕКЛА У АЛБАНИЈИ.

По богатству (на научним садржајима заснованих) рефера-

та и по завршним ријечима скупа може се прихватити констатација да је ово један од највећих, а (у пресудном историјском часу земље) можда и најзначајнији мултидисциплинарни научни састанак.